

Szakismereteink és szakipodalmunk.

IRTA : ROMÁN ANTAL.

SOK SZÓ esett már arról, hogy miben leli magyarázatát a magyar nyomdászat fejlődésének oly roppant lassú lépésben való haladása. Sokan rámutattak ugyan már a létező bajokra, s azok orvoslására nézve minden lehetőet elkövettek az arra hivatott tényezők, mindazonáltal nem vélek fölösleges munkát teljesíteni, ha én is elmondom e helyütt egyről-másról szerény nézeteimet.

Első sorban is, ki ne hallotta volna azt az általános panaszt, hogy mi, magyar nyomdászok, a modern technika fejlődésében mennyire mögötte állunk az oly nagy hangsúlylyal aposztrofált „művelt Nyugotnak“, s a mit első sorban munkaadóink szeretnek szemünkre lobbantani, főleg ha amolyan általános fizetésemelésről, árszabály-mozgalomról van szó.

És valljuk be őszintén, hogy némileg igazuk is van. Ismétlem: csak némileg, mert maradiságunkért első sorban ő reájuk, munkaadóinkra hárul a felelősség, miután fő törekvésük még mindig a konkurrencziára, a munkaárak lenyomására, – nem pedig az iparművészet nemes versenyére irányul.

Mint a haladás legnagyobb akályát kell fölemlítenem, hogy a mai konkurrens világban milyen nagy szerepet játszik a tanoncz-kéz mint legolcsóbb munkakerő, – s itt rejlik a legfőbb hiba: a hiányos tanoncz-képzésben.

Mert hát miből is áll ma a tanonczképzés?

Erre nagyon röviden megfelelhetek, mert ez alapján véve majdnem mindenütt egy kaptafára megy.

Megtanítják az ifjú nyomdász-csemetét jól-rosszul sort kizárni, s hogy ezt el ne felejtse, szedetnek vele 3 – 3¹/₂ éven át folyton-folyvást síma sorokat különféle lapoknál, és hogy a tisztességen se essék csorba, egy félévre mesterszedő mellé állítják, – nem hogy tanuljon, hanem hogy elmondhassa, miszerint ott is állt. Mikor azután így kellőleg kiképezve fölszabadítják, útilaput kötnek a talpára.

Ennyi az egész!

Erre sokan azt mondhatnák, hogy azt az ifjú nyomdász-csemetét nem a főnök úr vagy a művezető úr oktatja, hanem minden esetre mi, szedők, hát miért

nem tanítottuk? – Igen ám, csakhogy mire ez a nebuló a szekrény mellett megmelegszik, a főnök úr vagy a művezető úr már így számít: „Hányan is vannak?!“

Azután a legtöbb tanuló gyenge felfogású, és a „gspán“ hamar ráún az általa adott, de legtöbbször meg nem értett magyarázgatásra, s mielőtt valami könnyesebb munkát reábizna, inkább elvégzi maga.

Hanem, az igazat megvallva, a mi igen tisztelt szaktársainknak is megdobban a szívük, megduzzad a keblük az önérzettől, midőn a főnök úr vagy művezető úr abban a megtiszteltetésben részesíti őket, hogy ilyen jövődöbeli szaktárs kiképzését reájuk bízza.

Mert ez valami! Ez már a bizalom eltagadhatatlan megnyilatkozása.

Most aztán szigorú bírálata következik a tanoncz szülői nevelésének meg iskolai tanárai tudományának. Mert íme kisül, hogy szülői neveletlenek, tanárai sem voltak okosabbak, tehát következésképen ők is azok, mert hát nem tanultak, avagy nem tanították meg őket semmire. Hogy szaktársaink mikép fogják föl a tanoncz-képzés nemes feladatát, arról alkossa meg magának ki-ki a saját véleményét, – hisz mindnyájan voltunk tanonczok. Én azonban mondhatom, hogy szomorúan tapasztaltam, miszerint szaktársaink igazán lelketlenül teljesítik ebbeli valóban nemes feladatukat. A reájuk bízott zsenge gyermekekkel egyáltalán nem törődnek, vagy ha törődnek is, ezt oly alakban teszik, hogy ezzel fensőbbségüket fitogtatják, avagy különféle szeszélyeiket elégítik ki.

Csak nagyon kevesen vannak azok, a kik ebbeli hivatásuk teljes tudatában vannak, a mi egész életre kiható szerencse azokra a tanonczokra nézve, kik ilyen „gspán“-hoz kerülnek. A legnagyobb szerencse azonban tanonczainkra nézve az, ha olyan *nyomdába* kerülnek, a hol csodálatosképen az oktatás szelleme uralkodik.

Igen. Mert hát ilyen is van, de ez oly ritka, hogy csak unikumnak van belőle egy-kettő, s hogy meg nem nevezem őket, csak azért teszem, nehogy félremagyarázásokra adjak alkalmat. Pedig megérdemelnék, mert ezek valóságos szakiskoláját képezik nemcsak tanonczainknak hanem ambiciózus fiatal szaktársainknak is.

De, hogy a dologra térjek, ki kell jelentenem, hogy én a bajok orvoslására első sorban és csakis a magyar szakirodalmat tartom illetékesnek. Mert amint hogy min-

den állam avagy intézmény csak úgy virágozhatik, ha benne a tudományokat kellőleg ápolják, épp úgy áll ez szakmánknál is; és amint hogy minden államban a hirlapirodalom elterjedtsége a legpontosabb fokmérője az általános műveltségnek, épp úgy tekinthetjük ezt annak szakmánkban, a szakirodalomra nézve is.

És mily csodálatos az, hogy míg mi, nyomdászok, a kik legjobban ismerjük a nyomtatott betű varázshatalmát s legkevésbé élünk vele, addig a műveltségnek nálunk sokkal alacsonyabb fokán álló iparosok tudatára ébredtek annak s legfőbb céljukat képezi, hogy maguknak egy-egy oly lapot alapítsanak, melyben eszméiket, törekvéseiket egymással közöljék, önmagukat műveljék, a gyengébbeket oktassák. E körül csoportosulnak aztán tömegesen. Ez képezi legfőbb reményüket a haladásra, a legnagyobb büszkeségüket, s ezt pártolják is a legnagyobb lelkesedéssel és legnagyobb áldozatkészséggel.

Nálunk nyomdászoknál azonban – sajnos – ez nem így van. Pedig nekünk már egy kis szakirodalmunk is volna. Hogyne! Van *két* havonként megjelenő szakfolyóiratunk és *két* évkönyvünk!

Csakhogy nagyon csalódik az, a ki azt hiszi, hogy azért van mindegyikből párosával, mert ezek egyenként nem volnának képesek kielégíteni a folyton fokozódó igényeket. Dehogy! Nem részesül ezek egyike sem az őt megillető, megérdemelt támogatásban.

És itt még nem szóltam azokról a szakirodalmi termékekről, a melyek szakíróink buzgó fáradozása, önfeláldozása következtében saját költségükön látnak napvilágot. Ezek is épp oly gyér támogatásban részesülnek mint amazok.

Nézzünk csak egy kissé körül, miben rejlik a hiba és miért van az a nagy közöny, melylyel szaktársaink szakirodalmunk iránt viseltetnek.

A kinek már volt alkalmá, hogy valamely újfajta szakirodalmi terméknek híveket szerezzen, annak érdekében agitáljon, az szomorúan tapasztalhatta azt az óriási ellenszenvet, kicsinylést, a mely lépten-nyomon megnyilatkozik – nem szakirodalmunk, hanem *szakíróink* iránt. A legelső szónál azzal állanak elő, hogy párhuzamot vonnak a külföld fejlettebb iparával, tökéletesebb szakirodalmával. És a mi fő, hogy olcsóbb pénzen tökéletesebb szakirodalmi termékekhez juthatnak.

Hát az tagadhatatlan tény, hogy a külföldi ipar minden tekintetben fölöttünk áll. Azonban már most azt kérдем, hogy vajjon nem-e volt ennek is kezdő stádiuma, nem-e voltak szárnypróbálgatásai?

Úgy-e, hogy igen!

De azt nem hiszem, hogy ezeknek is oly nagy és hosszantartó közönnyel kellett volna küzdeniök mint nekünk.

Vagy nem gondolnak-e szaktársaink arra, hogy, ha a magyar nyomdászok a magyar szakirodalmat pártolnák az olyannyira dicsőített külföldi helyett, vajjon nem produkálhatná-e ez is ugyanazt, vagy tán többet is?!

Hányan vannak szaktársaink között, a kik folyton gyűjtik ezeket az idegen termékeket, holott a nyelvet egyáltalán nem értik, s így pusztán csak a szemléletre vannak utalva.

Ez azonban még csak az egyik oldala a dolognak. Nézzük a másikat.

Ha amúgy szerényen odakínálunk valamely újabb szakirodalmi terméket egy-egy szaktársunknak megvételre, ez előbb alaposan lekritizálja az illető mű szerzőjét, azután meg az *összes* magyar szakírókat. És ha akad olyan, a ki véletlenül az idegen nyelvekhez is ért valamit, az határozottan azt állítja, hogy ő már az *összes* szakdolgozatot rég elolvasta – németben.

Itt kénytelenek vagyunk beismerni, hogy ez állításban van némi igazság, mert szaktársaink közt tényleg vannak olyan irodalmi szarkák, a kik nagy előszeretettel gyömöszölik át más agyvelők szellemi termékeit, csak azért, hogy nevüket nagy füttyre (mintha saját szerzeményük volna) odabiggyeszszék valami nyomtatvány alá. Pedig mennyivel más eredményt érnének el, ha a címsor alá odatennék azt a kis sorocskát: Fordította X. Y.

De hát ez még mindig nem elég ok arra, hogy szakirodalmunkat elhanyagoljuk vagy annak értékét kisebbsítjük, főleg ha tekintetbe vesszük, hogy szakíróink eme működésükkel csak egy önkéntes adót rónak le a közérdek javára. Ezért tehát inkább köszönettel tartozunk nekik. A szépérzékét, a jó ízlést, értelmet pedig csak úgy sajátíthatjuk el, ha kellőleg forgatjuk kezeinkben a szakirodalom termékeit. Hogy mily fontos szakmánkban önművelődésünk céljából a szakirodalom és annak hathatós támogatása, azt mindannyian tudjuk. Nincsen

egy ipari szakma sem, mely fejlődésében annyira iker-
testvér volna az irodalommal mint a nyomdászat.

Sem tanoncainknak a tanonczidő, sem ifjú szak-
társainknak a gyakorlatban elsajátított tudás nem nyújt
elég garanciát, kiképeztetést az életben való boldogu-
lásra. Ki kell azt egészíteniök a szabad idejükben való
önképzéssel. Ebben pedig leghívebb támogatójuk: a
szakirodalom.

Ne kicsinyeljük, ne ócsároljuk tehát szakirodalmun-
kat, mert ezzel csak önmagunkat kisebbítjük, hanem
legyünk büszkék rá, és a mi fő – pártoljuk és fejlesz-
szük azt!

A korrektor.

IRTA: GOLDFINGER MÓR.

AKÖNYVNYOMTATÁS feltalálása óta grafikai téren igen
sok többé-kevésbé fontos újítás és találmány látott
napvilágot, mely mind Gutenberg találmányán alapszik;
ily módon tökéletesbedett a technika, így keletkeztek a
körforgó, öntő- és szedőgépek. De a korrektori intéz-
mény a régi tradíciókhoz hű maradt; a korrektor
munkája ma is olyan, a minő 450 évvel ezelőtt volt.
Az ő feladata átolvasni az első levonatot, az eredetivel
vagy a kézirattal összehasonlítani, a szedő munkáját
felülvizsgálni és az előforduló hibákat kijavítani, hogy
a nyomtatvány hibamentes legyen.

Már a régi időkben is fontos szerep jutott a kor-
rektornak a nyomdában. Akkor ugyanis a tudományos
nyelv a latin volt, és ezen a nyelven irták a legtöbb
könyvet; ennél fogva csak képzett, tudós ember lehetett
korrektor. Már a nyomdát engedélyező régi pátensekben
rendszerint ki volt kötve, hogy a nyomda tartozik ter-
mékeit tanult és ügyes korrektorral átolvastatni, nehogy
sajtóhiba essék bennök. Hogy mily fontos szerepe volt
akkor a korrektornak, az kitűnik egyebek közt a kolozs-
vári r. kath. liczeumi nyomdának 1814. évbéli ügykeze-
lési és munkaszabályzatából is, mely megjelent *Firtinger*